

Bronisław Sygut

Pytania i odpowiedzi prawne

Palestra 20/6(222), 77-79

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Słuszność aresztowania musi być oceniana według stanu sprawy w chwili pozbawienia wolności, a więc *ex tunc*, a nie *ex nunc*”.

Dodajmy, że SN zażalenia nie uwzględnił, uzasadniając to tym, iż „brak podstaw do uznania, że tymczasowe aresztowanie (...) było oczywiście niesłuszne, zważywszy, że nie zachodziły przesłanki, na których podstawie byłoby zasadne niedanie wiary wyjaśnieniom” X w częściach obciążających Y i siebie. Zostawmy bez komentarza wypływającą z tego stwierdzenia sugestię tej treści, że nieodzwonne jest nie tyle potwierdzenie pomówienia, ile jego obalenie (?!).¹⁰⁶

Zapatrzywania wyrażonego w głównej tezie nie możemy zaakceptować. Naszym zdaniem nie ma ono żadnego uzasadnienia, gdyż odpowiedzialność odszkodowawcza opiera się tu na zasadzie ryzyka związanego z postępowaniem organów procesowych w sferze wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, a nie na zasadzie winy. W tym stanie prawnym kwestię „słuszności” („niesłuszności”) tymczasowego aresztowania należy rozpatrywać na tle materiału dowodowego istniejącego w chwili orzekania o odszkodowaniu.¹⁰⁷ Trzeba tu zresztą zwrócić uwagę na fakt dość znamienny. Jak wiadomo, d. k.p.k. operował w interesującym tu kontekście terminem: „bezzasadność” (art. 510 § 3). Pojęcie to wiązano z oceną materiałów istniejących w chwili tymczasowego aresztowania, SN zaś zwracał niekiedy uwagę na to, że inaczej należałoby oceniać kwestię „niesłuszności” stosowania tego środka zapobiegawczego.¹⁰⁸ Z wejściem w życie k.p.k. z 1969 r. stan prawny uległ istotnej zmianie. Obecnie relewantna jest właśnie kwestia „niesłuszności” tymczasowego aresztowania. Można mieć wątpliwości, czy z tej zmiany stanu prawnego wyprowadza się właściwe wnioski w toku interpretacji art. 487 § 4 k.p.k. Rzecz po prostu w tym, że pojęcie „niesłuszności” ujmuje się zgoła tak samo jak ongiś ujmowano pojęcie „bezzasadności”. Zastąpienia terminu „bezzasadność” terminem „niesłuszność” nie można jednak uznać za operację o charakterze związanym wyłącznie ze sferą elegancji językowej tekstu prawnego. Elementarna dyrektywa wykładni głosi przecież, że z różnymi terminami prawnymi powinniśmy łączyć różne pojęcia.

¹⁰⁶ Zob. M. Cieślak, Z. Doda: Przegląd orzecznictwa SN, „Palestra” nr 12 z 1974 r., s. 65—66.

¹⁰⁷ Por. M. Cieślak, Z. Doda: Przegląd orzecznictwa SN, „Palestra” nr 3 z 1975 r. s. 71 i tam cytowane prace, a także J. Waszczyński: Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub aresztowanie, „Palestra” nr 11 z 1974 r., s. 107—108.

¹⁰⁸ Zob. np. postanowienie SN z dnia 16.IX.1961 r. II KZ 159/61 (OSNK nr 3/1962, poz. 36).

PYTANIA I ODPOWIEDZI PRAWNE

PYTANIE:

Czy do zasiedzenia, o którym mówi ustawa o regulowaniu własności gospodarstw rolnych z dnia 26.X.1971 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 250) w art. 1 ust. 2, stosuje się przepisy kodeksu cywilnego regulujące instytucję zaświadczenia, w szczególności, czy mają zastosowanie przepisy art. 175 w związku z art. 123 k.c. o przerwaniu biegu terminów potrzebnych

do zasiedzenia nieruchomości rolnej na podstawie art. 1 ust. 2 cyt. ustawy?

ODPOWIEDŹ:

Posiadanie samoistne, o którym mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250), jest posiadaniem uregulowanym w sposób szczególny i jakkolwiek nabycie własności następuje *ex lege*, a przesłanki takiego nabycia są podobne jak przy nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie, to jednak do posiadania samoistnego nieruchomości z art. 1 ust. 2 cyt. ustawy nie mają w ogóle zastosowania przepisy kodeksu cywilnego o zasiedzeniu.

Uzasadnienie

Posiadanie samoistne, o którym mowa w art. 1 cyt. ustawy uwłaszczeniowej, różni się jedynie przesłankami, jakie powinny być spełnione w dniu 4.XI.1971 r. (dzień wejścia w życie ustawy), aby nastąpiło nabycie własności nieruchomości *ex lege* przez rolników posiadaczy samoistnych. Przesłanki nabycia nieruchomości na własność na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy uwłaszczeniowej są w zasadzie dwie:

- 1) samoistne posiadanie nieruchomości w dniu 4.XI.1971 r.,
- 2) objęcie nieruchomości w posiadanie przed wejściem w życie ustawy uwłaszczeniowej na podstawie zawartej nieformalnej umowy „o przeniesieniu własności”, tj. na skutek wykonania takiej umowy.

Natomiast przesłanki nabycia własności nieruchomości na podstawie ust. 1 ust. 2 cyt. ustawy są odmienne i w zasadzie również dwie:

- 1) posiadanie samoistne nieruchomości w dniu 4.XI.1971 r., chociażby nie zachodziły warunki określone w art. 1 ust. 1, tj. chociażby nie doszła do skutku nieformalna umowa „o przeniesieniu własności”, a zatem — niezależnie od tego, na jakiej podstawie i w jaki sposób nastąpiło objęcie nieruchomości przez rolników posiadaczy samoistnych,
- 2) trwanie takiego posiadania nieprzerwanie od lat pięciu lub dziesięciu w zależności od uzyskania posiadania w dobrej wierze lub w złej wierze.

Ze względu na podobieństwo przesłanek z art. 1 ust. 2 ustawy uwłaszczeniowej do przesłanek nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie przewidzianych w kodeksie cywilnym, może powstać wątpliwość, czy nie wchodzi w tych wypadkach w rachubę szczególnie rodzaj zasiedzenia, do którego należałoby stosować przepisy kodeksu cywilnego o zasiedzeniu, czy też posiadanie samoistne nieruchomości zostało uregulowane w ustawie uwłaszczeniowej w sposób szczególny.

Tylko ten ostatni pogląd wydaje się trafny.

Za posiadaniem samoistnym nieruchomości uregulowanym w ustawie uwłaszczeniowej w sposób szczególny przemawia przede wszystkim to, że różni się ona od posiadania z art. 1 ust. 1 ustawy uwłaszczeniowej, że objęcie nieruchomości w posiadanie następuje mimo braku nieformalnej umowy oraz że posiadanie to jest 5-letnie lub 10-letnie w zależności od dobrej lub złej wiary posiadacza nieruchomości. Ponadto, co w szczególności należy zaznaczyć, nabycie własności na podstawie art. 1 ust. 2 ustawy uwłaszczeniowej następuje jednorazowo i dotyczy stanów

faktycznych istniejących w dniu 4.XI.1971 r., tj. w dniu wejścia w życie ustawy uwłaszczeniowej.

Wprowadzenie okresów 5-letniego lub 10-letniego posiadania samoistnego nieruchomości, koniecznych do nabycia własności *ex lege* na podstawie art. 1 ust. 2 ustawy uwłaszczeniowej, zostało podyktowane względami natury społeczno-gospodarczej w celu usunięcia długotrwałych sprzeczności między stanami faktycznymi (tzw. stosunki własnościowe w sensie ekonomicznym) a stanami prawnymi nieruchomości, położonych zwłaszcza na wsi (prawo własności). W wyniku bowiem wejścia w życie ustawy uwłaszczeniowej nieuprawnieni dotychczas posiadacze samoistni nieruchomości (rolnicy) stali się z mocy prawa właścicielami, nie posiadający zaś właściciele nieruchomości utracili swe prawo własności do nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych lub do nieruchomości, na których nieformalni nabywcy prowadzili gospodarstwo rolne, nie mając poza tym innych gruntów.

Ustawodawcy chodziło o indywidualne gospodarstwa rolne, które stanowią podstawę egzystencji ich posiadaczy i ich rodzin oraz są niezbędnym ogniwem produkcji rolnej, która z kolei jest konieczna do podniesienia stopy życiowej społeczeństwa. Powierzenie przez ustawodawcę tego rodzaju spraw organom administracji państwowej do regulacji prawa własności świadczy o tym, że dotychczasowy stosunek cywilnoprawny zastał przekształcony w stosunek administracyjnoprawny lub w stosunek o charakterze mieszanym, że pojęcie posiadacza samoistnego nieruchomości—rolnika wyodrębnia się z prawa cywilnego w instytucję prawa rolnego.

Te wszystkie względy przemawiają za tym, że przepisy kodeksu cywilnego o zasiedzeniu nie mają w ogóle zastosowania przy stwierdzeniu nabycia własności nieruchomości *ex lege* na podstawie art. 1 ust. 2 ustawy uwłaszczeniowej. W szczególności nie mają zastosowania przepisy art. 175 k.c. w związku z art. 123 k.c. Jedynie instytucja zaliczenia bądź doliczenia posiadania jest brana pod uwagę, chociaż została odmiennie uregulowana przez ustawę w porównaniu z art. 176 k.c., ponieważ doliczenie posiadania następuje wyłącznie na rzecz współmałżonka rolnika.

adv. Bronisław Sygut

NOTATKI

XXX-lecie adwokatury i XXV-lecie samorządu adwokackiego na Pomorzu Zachodnim

W dniach 2—3 kwietnia br. odbyły się w Szczecinie obchody jubileuszowe: trzydziestolecia adwokatury na Pomorzu Zachodnim i dwudziestopięcioletnia istnienia Izby szczecińskiej.

Program obchodów przewidywał:

- a) w pierwszym dniu uroczystości
 1. akademię jubileuszową,
 2. otwarcie i zwiedzanie wystawy okolicznościowej,